

ВІДГУК

рецензента про дисертацію

Соболь Оксани Вікторівни

на тему «Лондонський текст англійської ренесансної літератури»,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії

в галузі знань *03 Гуманітарні науки* зі спеціальності *035 Філологія*

(Запоріжжя, 2025)

Ступінь актуальності обраної теми дослідження.

Тема рецензованої дисертаційної праці є цікавою та сучасною. Її актуальність визначається декількома факторами: активізацією дослідження тексту міста у сучасному українському літературознавстві та поживавленням міждисциплінарних студій, які інтегрують основні підходи філології, соціології культурології та урбаністичних студій. Мета дослідження полягає у комплексному вивченні тексту Лондона на конкретному відрізку його функціонування – в епоху Відродження. Тож, предметом дослідження у цій роботі постають художні репрезентації лондонського тексту ренесансної доби у фікційних та нефікційних творах англійських авторів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію Соболь О.В. виконано в межах комплексної науково-дослідницької теми факультету іноземної філології Запорізького національного університету «Міждисциплінарні та крос-культурні параметри філологічних та лінгводидактичних досліджень» (державний реєстраційний номер 0125U001490), затвердженої Міністерством освіти і науки України.

Наукова новизна і практичне значення отриманих результатів.

Дисертаційне дослідження Соболь О.В. має яскраво виражену наукову новизну, яка оприявнює себе як у теоретичній, так і у практичній площинах. Зокрема, ця робота репрезентує полікритичний підхід до вивчення лондонського тексту англійської ренесансної літератури, вводить у широкий науковий обіг маловідомі тексти доби Відродження. До того ж, у дослідженні представлено

оригінальний алгоритм вивчення міського тексту, який включає чотири логічно структуровані та взаємопов'язані етапи: (1) аналіз англійських ренесансних творів з точки зору матеріально-природних характеристик і духовно-культурних явищ, які складають об'єктний спектр лондонського міського тексту; (2) літературознавче осмислення концептуальних рис ренесансного тексту Лондона, що створюють систему сталих семантичних елементів; (3) ідентифікація метафоричного шару творів ренесансної доби, а також розгляд його семантичних, символічних та семіотичних значень; (4) виявлення особливостей функціонування лондонського міського тексту як моделі реалізації принципу «література – це культура в дії», що охоплює аналіз провідних ідеологем і символіки, декодування політичних компонентів, інтерпретацію релігійних контекстів та виявлення специфічних релігійно-маркованих образів і символів. Важливо відзначити, що цей алгоритм може використовуватися при дослідженні тексту Лондона як у синхронії, так і у діяхронії, а також при вивченні текстів інших міст світу.

Теоретична цінність дисертації полягає у впровадженні нової методологічної моделі, яка об'єднує системний та діяхронічний наукові підходи з конкретизованими методами аналізу міського тексту, що дозволило Соболь О.В. здійснити всебічний розгляд процесів структурної організації лондонського тексту в англійській ренесансній літературі. У межах дослідження було обґрунтовано і визначено робоче поняття «текст міста», розмежовано поняття «текст міста» та «міський текст», а також розроблено і апробовано на практиці алгоритм аналізу міського тексту Лондона у художніх і нефікційних текстах пізнього Ренесансу, розширюючи тим самим інструментарій сучасної літературознавчої теорії й практики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення та висновки дисертації мають вагоме теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування. Це обумовлено релевантністю та коректністю методологічної основи дослідження, яка включає окрім загальнонаукових методів аналізу та синтезу, також і соціокультурний,

семіотичний підходи. Важливим елементом аналітичного інструментарію дослідження є «новий історизм», який не тільки дозволяє наблизитись до розуміння сутності «культури у дії», але й визначити двоїсту функцію літератури у «творенні культури, яка творить її» (Montrose Louis Adrian. *Shaping Fantasies : Figurations of Gender and Power in Elizabethan Culture. Representations*, 2, 1983.Р. 86). Водночас, у роботі застосовані і засадничі принципи пильного читання, яке позначене як «thick reading», думається, що тут мається на увазі більш загальноновживаний термін «close reading».

Висновки дослідження спираються на значний обсяг опрацьованого літературного матеріалу (930 текстових фрагментів фікційної та нефікційної літератури) і вагому джерельну базу (247 позицій), що забезпечує їхню наукову обґрунтованість та репрезентативність. За результатами дисертаційної роботи опубліковано 4 наукові праці, основні положення дослідження були апробовані на 13 Міжнародних та Всеукраїнських конференціях.

Характеристика основних положень роботи.

Дисертаційне дослідження Соболь О.В. є логічно і чітко структурованим, складається зі вступу, чотирьох розділів, кожний з яких поділений на підрозділи згідно із аспектами дослідження. Кожний із розділів завершується висновками, які наприкінці роботи підсумовуються загальними висновками. Таке структурно-організаційне рішення сприяє якомога більш повному розкриттю теми та реалізації визначених завдань.

Обсяг основного тексту дисертації становить 195 сторінок.

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет та матеріал дослідження, окреслено його наукову новизну, практичне значення, наведено дані про апробацію результатів та повноту викладення наукових і прикладних результатів дисертації в опублікованих працях, визначено структуру роботи та методологію дослідження тексту Лондона ренесансної доби.

У **першому розділі** «Теоретико-методологічні засади вивчення тексту міста» представлено огляд історико-літературної генези наукового дискурсу

тексту міста у сучасних гуманітарних науках. Авторка дисертації висвітлює сутність поняття «текст» у трактуванні сучасних лінгвістів, семіотиків, представників інтертекстуальних та інтермедіальних студій. Дослідниця приділяє увагу роз'ясненню різниці між терміном «текст міста» та «міський текст». Звернувши увагу на те, що більшість дослідників використовують їх як синоніми, Соболев О.В. зазначає, що у цьому дослідженні при аналізі конкретного твору вона надає перевагу словосполученню «лондонський текст», тоді ж коли йдеться про групу творів, то більш релевантним, на думку авторки дослідження є термін «текст Лондона». Більш того, Соболев О.В. пропонує визначати текст міста як «певні надтекстові утворення, що формуються у масовій свідомості та зберігаються у колективній пам'яті широкого кола реципієнтів у результаті взаємодії текстових та позатекстових структур» (с.39). У цьому ж розділі реперезентовано і соціокультурологічний погляд на текст міста, що дозволяє розширити визначення тексту міста, вбачаючи у ньому семіотичну систему, представлену не лише у фізичному, але і у соціокультурному розрізах. Таким чином, дослідниця пропонує робоче визначення поняття «текст міста», яке стало основоположним для практичного вивчення тексту Лондона.

У **другому розділі** «Текст міста в різних національних літературах: стан вивченості та перспективи дослідницьких пошуків» представлено ретельний огляд текстів європейських міст, окреслено соціокультурний аспект дослідження тексту Лондона, висвітлено геокритичні та урбаністичні візії тексту. Крім того, тут деталізовано розроблений у попередньому розділі оригінальний алгоритм дослідження тексту Лондона ренесансної доби.

У **третьому розділі** «Лондонський текст в англійській літературі пізнього Ренесансу: урбаністичне буття як феномен культури» увага дисертантки зосереджена на вивченні Лондону у репрезентації ренесансних митців, а саме: Лондон як столиця, центр політичного, релігійного, культурного життя Англії, осередок урбаністичних процесів тогочасся. Тут у фокусі дослідження опиняються як фікційні, так і нефікційні твори ренесансної доби, що описували Лондон із різним ступенем пієтету. Соболев О.В. наголошує на тому, що на

сторінках згаданих творів Лондон постає не лише як географічна реалія, але й як «багат шарова культурна реальність» (стор.157).

Матеріал цього розділу став основою для представленого у **четвертому розділі дисертації** студіювання ключових ідеологем, символіки та аксіологічних модусів Лондонського тексту шекспірівської доби. Тут дисертантка вдається до ретельного аналізу образу міста-диви у різножанрових творах доби англійського Відродження, які втілювали не лише апологетичне, але й пейоративне ставлення до Лондону тогочася. Особлива увага приділяється саме Тауеру як своєрідному символічному топосу міста. Водночас, дослідниця оминає увагою таке важливе для розуміння соціальних процесів у столиці місце, як собор Святого Павла та прилегла територія, де відбувалися не лише релігійні ритуали, а й вирувало злочинське життя.

У **Загальних висновках** повною мірою відображено хід розв'язання поставлених у роботі завдань, містяться узагальнені результати дослідження.

Список використаних джерел включає сучасні вітчизняні та зарубіжні публікації, великий обсяг художніх текстів, які склали основу практичної частини дослідження. Дисертація **оформлена** відповідно до чинних вимог, написана науковим стилем і літературною українською мовою. Матеріал викладено логічно, системно й послідовно. Авторка дотримується культури оформлення посилань, чітко розмежовує власні й чужі напрацювання, демонструє вміння коректно вести наукову полеміку та сумлінно дотримується **принципів академічної доброчесності**.

У той же час слід відмітити, що, попри безумовну оригінальність та ґрунтовність авторського підходу до предмету дослідження, у роботі є певні положення, що потребують уточнення, у зв'язку з цим виникає низка **зауважень та запитань**:

1. У підрозділі 1.4, який має назву «Філологічні студії з проблематики тексту міста та їх дослідницькі перспективи» варто було б більш рельєфно позначити власне перспективи досліджень, не обмежуючись лише зауваженням про те, що

ці теорії «заклали теоретичну базу для подальших досліджень цього феномену як цілісного теоретичного конструкту» (с.71).

2. У дослідженні Соболь О.В. не уніфіковано оформлення назв аналізованих творів: у тексті деякі заголовки подаються паралельно українською та англійською мовами, інші – тільки англійською (наприклад, с.81). Крім того, у тексті роботи всі цитати із художніх текстів наведено англійською мовою (без перекладу), що значно звужує як коло потенційних реципієнтів, так і перспективи подальшої дисемінації здобутків дослідниці. Наявні також поодинокі стилістичні огріхи (с.27, 32, 36, 64, 89, та ін.).

Під час захисту хотілося б уточнити наступні позиції:

1. На сторінці 124 при аналізі текстів, які приділяють увагу зображенню Лондону, «педженти та топографічні описи» віднесено до розряду енкоміастичних жанрів. Чим визначається така атрибуція цих жанрів?

2. Яким чином стратегії та тактики опису Лондона корелюють із жанровою природою творів митців Ренесансу?

3. У підрозділі 3.1.2 «Топоніміка і об'єкти міського ландшафту Лондона в літературних творах» розглянуто твори про Лондон таких історіографів, та картографів, як-от Д.Норден, В.Кемден, Дж.Стоу, очевидно, що ці діячі не були власне літераторами, у цьому контексті виникає питання, яким чином дослідниця потрактовує поняття «літературні твори».

Висновок.

Висловлені зауваження, які не мають критичного характеру, носять рекомендаційний характер і не піддають сумніву наукову новизну, теоретичне значення дисертації, практичну та теоретичну цінність отриманих результатів. Дисертація Соболь Оксани Вікторівни **«Лондонський текст англійської ренесансної літератури»**, подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є самостійним завершеним дослідженням, що містить науково достовірні результати. Актуальність та новизна обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, теоретичне та практичне значення, а також оформлення дослідження відповідають вимогам Постанови

Кабінету Міністрів України № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р., а її авторка – Соболь Оксана Вікторівна – за результатами проведення публічного захисту заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 *Гуманітарні науки* за спеціальністю 035 *Філологія*.

Рецензент:

кандидат філологічних наук,
доцент,
доцент кафедри англійської
філології та лінгводидактики

Катерина ВАСИЛИНА